

يادنامهٔ عرفان

منوچهر سلمان پور

ایرج ایمن

دکتر منوچهر سلمان پور از مشاوران و پشتیبانان گران قدر و باوفای مجمع عرفان بود. در شیراز در ۲۲ اپریل ۱۹۲۷ دیده به جهان گشود و در ۲۶ اپریل ۲۰۰۶ در لندن به عالم بقا شتافت. پدرش دکتر حبیب الله سلمان پور دندان پزشک بود و مادرش آقا بی بی از نوادگان شیخ سلمان (معروف به پیک رحمن) و بانویی تحصیل کرده و انگلیسی دان به شغل معلمی مدرسه اشتغال داشت. منوچهر در دامان چنین خانواده ای پرورش یافت. زبان انگلیسی را از کودکی فرا گرفت و دوران کودکی و نوجوانی و تحصیلات ابتدائی و متوسطه را در شیراز گذراند و برای تحصیلات دانشگاهی به طهران عزیمت کرد. در دوران اقامت در شیراز علاوه بر شرکت در کلاس های درس اخلاق از شاگردان علاقمند و ساعی دروس معارف امری بود و از محضر جناب طراز الله سمندری و جناب فاضل طهرانی بهره فراوان برد. چون جناب فاضل طهرانی الواح و آثار و اشعار عربی را تدریس میکردند منوچهر سلمان پور با استعداد خاصی که در فراگرفتن زبان های مختلف داشت بزودی لغات و صرف و نحو عربی را فراگرفت و این علاقمندی صمیمانه تا پایان

زندگانش ادامه داشت. بدین ترتیب به زبان‌های عربی و انگلیسی تسلط یافت و پیوسته در تکمیل معلوماتش در آن دو زبان کوشا بود. در هنگامی که در دانشکده حقوق در طهران تحصیل میکرد در کلاس‌های جناب اشراق‌خاوری نیز به خوشه‌چینی از معارف بهائی و اسلامی می‌پرداخت و در تشکیلات جوانان بهائی مشارکت مؤثری داشت. برای شرکت در اجرای نقشهٔ چهل و پنج ماهه ابتدا به اراک مهاجرت کرد و سپس به صلاهی مولای خون حضرت ولی امرالله در بارهٔ لزوم هجرت به صفحات عربستان لیبیک اجابت گفت. از ادامه‌دادن به تحصیل صرف نظر کرد. و در نوزده‌سالگی متوکلاً علی الله عازم کویت شد. داستان شگفت‌انگیز این اقدام و یافتن کار و موفقیت‌های بعدی را مَنّا خانم علیزاده در مقالهٔ شیوائی که به یاد و احترام آن متصاعد الی الله در مجلهٔ «پیام بهائی» منتشر کرده‌اند از زبان ایشان که خود برای دوستان نقل کرده بودند و ضبط شده بود آورده‌اند که بسیار جالب توجه و خواندنی است.^۱

صداقت و کردارانی و ابراز لیاقت جناب سلمان‌پور سبب شد که مدیریت بزرگترین مؤسسهٔ بازرگانی کویت را به وی سپردند. پس از چند سال با موافقت مؤسسهٔ مزبور برای تکمیل تحصیلات عالی عازم اروپا شد. ابتدا در دانشگاه ژنو در سوئیس به تحصیل پرداخت و سپس در دانشگاه سوربن در پاریس موفق به اخذ درجهٔ دکترا در رشتهٔ اقتصاد شد و در ضمن بر زبان فرانسه نیز تسلط یافت و آنگاه به نقطهٔ مهاجرتیش مراجعت نمود و به تصدی شغل مدیریت بازرگانی ادامه داد. در مدت اقامت در اروپا که مقارن خاتمهٔ دومین نقشهٔ هفت‌ساله بود در مدارس تابستانهٔ بهائی و کانونش‌هایی که تشکیل میشد چون مسلط بر السنهٔ فارسی، عربی، انگلیسی، و فرانسه بود مشارکتی فعال داشت.

^۱ مجلهٔ پیام بهائی، نشریهٔ ماهانهٔ محفل روحانی ملی بهائیان فرانسه، شمارهٔ ۳۲۴، نوامبر ۲۰۰۶ (۱۶۳ بدیع)، صص ۴۱-۴۴

از جمله خدمات امری دکتر سلمان پور عضویت در محافل روحانی محلی و منطقه‌ای و ملی در صفحات جنوبی خلیج فارس بود و در آن محافل غالباً به عضویت هیئت رئیسه انتخاب میشد و انجام وظیفه میکرد. در مدت زمانی که عضو و منشی محفل روحانی منطقه‌ای بود چون مقر محفل مزبور در بحرین بود با عزمی راسخ و از خود گذشته‌گی شغل مدیریت مؤسسه بازرگانی را ترک گفت و در بحرین سکونت نمود. و پس از تأسیس مؤسسه هیئت معاونت ایادی به عضویت هیئت مزبور در مناطق عربستان منصوب شد و در سال ۱۹۶۸ که مؤسسه هیئت‌های مشاورین قاره‌ای بنیان یافت ابتدا به عضویت هیئت مشاورین قاره‌ای در غرب آسیا و سپس با ادغام هیئت‌های مشاورین در قاره آسیا به عضویت هیئت مشاورین قاره آسیا منصوب گردید و این خدمت را تا سال ۱۹۸۵ ادامه داد. ایفای وظیفه و مسئولیت در سمت مزبور سبب شد که برای ملاقات و راهنمایی مؤسسات امری پی در پی به کشورهای آسیا و نقاط مختلف عربستان مسافرت کند و چون مهربان و خوش‌بین و صاحب اطلاعات وسیع بود و داستان‌های شیرینی از مشاهداتش را بازگو میکرد بین احبای آن کشورها دوستان و دوستانان فراوان یافت. در کوشش‌های وسیع تبلیغی در هند صمیمانه همکاری نمود و در تشویق یاران به تقدیم تبرعات برای مشروعات امری به ویژه ساختمان مشرق‌الاذکار هندوستان با عشق و علاقه مخصوص اقدامات موفقیت‌آمیزی داشت.

جناب دکتر سلمان پور در سراسر عمر صرف نظر از مشاغل و مسئولیتهائی که عهده‌دار بود پیوسته با عشق و علاقه در کسب دانش و به ویژه تزئید معلومات امری و مطالعات دقیق دینی کوشا بود و صاحب اطلاعات وسیعی در معارف امری و اسلامی بود. پیوسته در آثار مبارکه به خوض و غور می‌پرداخت و گوهرهای نهفته در اعماق بحر ذخار کلمات الهیه را استخراج مینمود و با شوق فراوان با احبباء در میان میگذاشت. حتی در اواخر ایام حیات که ملازم بستر بود سرگرم تدقیق در ادعیه و مناجات‌های نازله در آثار قلم اعلی بود و هر چند روز نکات بدع و جالب توجهی را که یافته بود با تلفن به دوستانش اطلاع میداد. از خصوصیات اخلاقی وی علاقه به تشویق جوانان به

مطالعات امری و مساعدت بی‌دریغ در راهنمایی آنان در تهیه مقالات و رساله‌ها بود. از بذل همکاری در مطالعات و پژوهش در آثار مبارکه استقبال میکرد. از هر فرصتی برای ترتیب‌دادن کلاس‌های معارف امری استفاده میکرد و اداره و تدریس در آن کلاس‌ها را بر عهده می‌گرفت. نکته جالب توجه آن بود که خود او بیش از تلامذه کلاس در مواضع مورد بحث مطالعه میکرد و مطالعه و تحقیق در هر موضوعی را مدت‌ها پس از اختتام برنامه کلاس‌های مزبور ادامه میداد. گاه اتفاق می‌افتاد که سال‌ها بعد از کلاسی که اداره کرده و یا سخنرانی که ایراد کرده بود در باره مطالب تازه‌ای که در باره همان موضوع‌ها به دست آورده بود صحبت میکرد. معلوم بود که پژوهش در باره آن مسائل را بنا بر ذوق و علاقه شخصی پیوسته ادامه داده است.

منوچهر سلمان پور خوش قامت و خوش لباس بود و به آراستگی در لباس توجه خاص داشت. در خریداری و جمع‌آوری کتب مخصوصاً آثار امری و کتب مرجع با علاقمندی میکوشید و کتاب‌هایی را که به دست می‌آورد به دقت می‌خواند و اگر در آنها به لغزشی برخورد میکرد میکوشید تا نویسنده و ناشر را مطلع نماید. گاه برای تعیین تلفظ صحیح یا معنای لغتی به لغت‌نامه‌های معتبر و افراد متخصص و مطلع مراجعه میکرد و تا به نتیجه مطلوب نایل نمی‌شد از پای نمی‌نشست. بسیار سخاوتمند بود و از بذل مال دریغ نداشت. کتابهایی را که با جستجو و زحمت فراوان به دست آورده بود با کمال میل در اختیار دیگران میگذاشت. برای حضرات ایادی امرالله و به ویژه حضرت امة‌البهاء ارادت و احترام خاصی قائل بود و آن حضرات را در سفرهایی که به نقاط مختلف عربستان مینمودند همراهی میکرد. به ایادی امرالله جناب فیضی که از ابتدای ورود به عربستان او را رهبری و ارشاد و تشویق نموده بودند خاضعانه دل‌بستگی و ارادت داشت و ایشان را معلّم و مربی روحانی خود میدانست.

دکتر سلمان پور از بدو تأسیس آکادمی لندگ به انحاء گوناگون در تقویت و توسعه برنامه‌ها و طرح‌های آن مؤسسه صمیمانه مساعدت و همکاری کرد و

در به راه انداختن و ادامه فعالیت‌های انجمن ادب و هنر و ارائه حاصل مطالعاتش در جلسات انجمن مزبور سهمی شایان داشت. در تأسیس و تقویت مجمع عرفان با علاقمندی و پشتکار همکاری صمیمانه و ارزشمندی داشت و در جلسات مجمع عرفان سخنرانی‌های بسیار پُر مطلب و محققانه ایراد میکرد و از اعضای هیئت مشاوره و راهنمایی مجمع عرفان بود.^۲

از دکتر سلمان پور ترجمه‌ها و مقالات متعددی منتشر شده است. علاقمند بود که ترجمه پیام‌های واصله از مرکز جهانی بهائی هر چه سریع‌تر ممکن است به فارسی ترجمه شود و در اختیار احباء و به ویژه مهاجرین فارسی‌زبان قرار گیرد. منتظر انتشار ترجمه رسمی نمی‌شد. به محض وصول هر پیام آن را ترجمه و توزیع میکرد. کتابی را که ایادی امرالله جناب بالیوزی در شرح حال خدیجه بیگم، قرینه مکرمه حضرت نقطه اولی، تألیف و منتشر کرده بودند بلافاصله ترجمه کرد ولیکن موفق به انتشار آن نشد و بعد از چند سال ترجمه دیگری از آن کتاب منتشر شد. سلمان پور با آثار مبارکه بهائی آشنائی وسیع و عمیقی داشت و بسیاری را به حافظه سپرده بود و در نوشته‌ها و سخنانش به آنها استناد میکرد. در اثر تسلطی که در لغت عرب داشت در آنچه به فارسی می‌نوشت از به کار بردن لغات عربی دریغ نمی‌ورزید زیرا در صدد بود لغاتی را به کار ببرد که هرچه بیشتر دقیق‌ترین معنای مورد نظر را برسانند. در نتیجه خواندن و فهمیدن آنچه به فارسی مینوشت برای کسانی که با عربی آشنائی نداشتند آسان نبود. با ادبیات و اشعار فارسی مأنوس بود و گاه به گاه در سخنرانی‌ها و نوشته‌هایش اشعار نغز و مناسب فارسی را نقل میکرد.

^۲ مقالات تحقیقی ذیل را دکتر سلمان پور در مجمع عرفان ارائه داده و در مجلدات «سفینه عرفان» درج شده است:

«من عرف نفسه فقد عرف ربه» در دفتر اول و «مفاهیم نار در آثار حضرت بهاءالله» در دفتر دوم. «مروری بر لوح مبارک سلطان ایران» در دفتر سوم. «مروری بر مواضع اساسی لوح مبارک حکمت» در دفتر چهارم. «مروری بر مواضع زیارت‌نامه حضرت سیدالشهداء» در دفتر پنجم سفینه عرفان منتشر شده است.

دکتر سلمان پور در سال‌های پایانی زندگانی در سفری که به انگلستان کرده بود دچار بیماری قلبی شدید شد و با آن که بسیار مشتاق مراجعت به کویت بود قادر نشد به چنان سفری موفق شود. با این حال چون معهد اعلیٰ تصدی موقتی دفتر امور مربوط به احبای خاور میانه در لندن را به او محول فرمودند اگرچه دوران نقاهت بعد از عمل قلب را در شهر برایتون میگذرانند با از خود گذشتگی خدمت مزبور را بر عهده گرفت و هر روز با تحمل مرارت بسیار بین برایتون و لندن ایاب و ذهاب میکرد و ناچار ساعت‌ها اوقاتش صرف توقف در ایستگاه‌های راه آهن و تعویض ترن میشد. هجوم بیماری‌های گوناگون وی را از پای درآورد و روح پُرفتوحش به ملکوت ابهی صعود کرد. خبر صعود آن نفس نفیس مایه حزن و تأسف شدید دوستانش در جوامع و مؤسسات بهائی در بسیاری از کشورهای آسیا و اروپا که سالیان طولانی از خدمات خالصانه و محبت و مساعدتش برخوردار شده بودند گردید و مراتب تأثر و تأسف خود را در پیام‌های تسلیتی که مخابره نمودند ابراز داشتند. از آن میان پیام تسلیتی است که ایادی عزیز امرالله جناب دکتر علی محمد ورقا در ۳۰ اپریل ۲۰۰۶ به محفل روحانی ملی انگلستان مخابره نموده‌اند و ترجمه آن بدین قرار است:

"یاران عزیز الهی، با حزن و اندوه عمیق خبر جان‌گداز صعود دوست بسیار عزیزم دکتر منوچهر سلمان پور را به ملکوت ابهی دریافت کردم. این خبر بسیار تأسف‌انگیز قلبم را غریق دریای غم و الم نمود. از آن محفل مقدس تقاضا می‌شود مراتب تسلیت و همدردی مرا به خانواده‌اش ابلاغ نمایید. در جوار اعتاب مقدسه از آستان جمال قدم ملتسم که روح شریف آن متصاعد الی الله را مشمول الطاف بی‌پایان نماید و درجاتش را در ملکوت ابهی ارتقاء بخشد. با تحیات ابدع ابهی، علی محمد ورقا"

بیت‌العدل اعظم پس از وصول خبر درگذشت دکتر سلمان پور پیامی در ۲۸ اپریل ۲۰۰۶ خطاب به محفل روحانی ملی بهائیان انگلستان مخابره فرمودند که ترجمه آن را مسک‌الختم این یادبود مختصر می‌سازیم:

"از خبر صعود منوچهر سلمان پور، خادم ثابت قدم آستان جمال قدم، محزون و مغمومیم. ده‌ها سال مساعی خستگی‌ناپذیر و فداکاری‌هایش برای امر الهی به عنوان مهاجر و مدرّسی مطّلع در منطقه عربستان همچنان به یاد خواهد ماند. خدماتش شامل عضویت در محافل روحانی منطقه‌ای و ملی بود که به اکتلیل هفده سال عضویت در هیأت مشاورین قاره آسیا مزین گردید. برای ارتقاء روح پُرفتوحش در عوالم ملکوت صمیمانه به آستان قدس الهی دعا می‌کنیم و مراتب همدردی قلبی خود را به همسر و فرزندان عزیزش و جمیع اعضای خاندانش ابراز می‌داریم. به جوامع بهائی در منطقه خلیج توصیه می‌شود محافل تذکّری به اعزازش منعقد نمایند. بدین وسیله از محفل روحانی ملی هندوستان تقاضا می‌شود احتفال شایسته‌ای به یادبودش در مشرق‌الاذکار دهلی نو ترتیب دهند. بیت‌العدل اعظم"